

פּעסטער צײַטונג

Budapest, den 17. November 1884

פּעסט מאָנאָטאָג כּט' חשוון התרמ"ה.

Nr. 83. ערסטער יאָרנאָנג.

די ערשטע בלאטט ערשיינט דריימאל וואָכענטליך אונד קאָסטעט זאממט "פרייטאג-צייטונג" נור: נאנץ-יעהרונג 8 גולדען, האלב-יעהרונג 4 גולדען, פיערטעל-יעהרונג 2 גולדען.

אויף די ערשטע צייטונג קאנן סאך יעדען מאנאט פאר ערירען. דער פריערער צייטונג פערטן בע-נינגט מיט דעם ערשטען טאג דעם ערשטען בלאטטעט.

נייע יידישע פעסטער צייטונג

פּרעמדערזאַצאָנס-פּריוו: נאַנצ-יעהרונג 8 גולדען, האלב-יעהרונג 4 גולדען, פיערטעל-יעהרונג 2 גולדען. יעדע אונזערע געהערטען פּרעמדערזאַצאָנס-פּריוו אבאָנעמענט מיט 16 נאָעטבער אבגעליפּען. ערוועקן וויר ענדעבעטט, דאסעלבע פּריוויליגעט מאָליכסט כּאלד ער נייטן צו וואָללען, דאמיט דא ערעלעשטע כּאלד צווערונג דעם בלאטטעט קיינע שטאָרונג ערלידען, אללע צושריפטען אונד געלד-זעהונגען פיר דא, נייע יידישע פעסטער צייטונג ונד צו אדרעסירען אן: **Moritz Burian in Budapest.**

לויטעטע: ווייל אַך אַלס קאמפּאָליק מעהר האָבט נונג האבע צור ערלאנגונג איינער נוסטען שטעללעך! מיט ווירערזאָללען זאמטע העררונג דער בישאָף: דא קאנען געהען; דא קאמפּאָליקע קורבע ברויכט קיינע זאָלבע לייטע, וועלכע מיט איהרער רעליגיאָן איינען "שאכער" טרייבען וואָללען! אויף דא פראגע: וואָללען דא יודען ברויסטען ווערדען? איז דיעזע אנטוואָרט דעם ערוואַנהמען בישאָפּס געוויס דא טרעפּליכסטע. און דער טהאט: אויס אי-בער צייטונג איז נאָך ניע און יודע צום ברויסטעטהומע איבערטרעטען!

פּערשיעדענע נייאנקייטען.

* (איין בעדווערליכע קרונ) וויר האבען יונסט מיטגעטוילט, דאס און דייטש-קרייז (צעהלים) איינע אסיפה אבגעהאלטען וואוירע אום בעצטליך דער פּערטרעטונג דער "יידישען קאָנפּעסאָן" אים אָבער-הויזע בערשליס. סע צו פּאסען, וויא אונס אז עפעס פאן זעהר פּער-טרויענס-ווירדנער זייטע אויס דעםש-קרייז גע-טרויעבען ווירד, האט זיך דיעזע "אסיפה" און נאנץ פּאַרציליכער ווייזע איך מיט איינער ניי-אַרנאנזא-צאָן דער אָרטאָדאָקסען לאנדענס-קאנצאליא, וויא נישט מנדער מיט דער בערושונג איינעם נייטן קאנצ-לי-פראַועס בעשאַפּטיגט. - עס ווירד אונס וואָהל איבער מאנגענאָבע בעשווערדען בעריכטעט, וועלכע געגען דען ביזעהעריגען פּראַועס ערהאַבען וואוירדען; דא וויר יעדאָן און דיעזע שטרייס-פראגע דורכ-אויס אונפּאַרטייטש "לייבען וואָללען" זאָ מאנען וויר פאן דיעזען בעשווערדען און אונזערעם בלאטט טע פּאַרליפּיט נישטס ווייטער ערוואַהנען, דא טהאט זאבע וואָללען וויר בלאָס ערנאמטאָרען, דאס דער ביזעהעריגע פּראַועס דיעזע קענען איהן איינגעלייטע-טע בעוועגונג נישט אויף זיך בערעהען ליעס. ער מאכטע פּעלמעהר דען פּערזוך, דורך פּערמיטטע-לינג יודער ערווירדען דעם העררן אָבער-אבב-נערוס צו ערעכבורג ניי נאָך בודא-פעסט איינע גע-גענע-אסיפה" איינבעררופען צו לאָסען. צו דיעזער פּערזאָנען, נעמליך דער איינעשטאָרטער אונד דער כּאלאטא-דראמאטער ראבבניער, דער איינבער-פּער זעלבסט, וועלכע הרב הנאון פּערעכבורג ניי בליבע צו הויזע, וויא עס אללגעמיין הייסט, האט דערזעלבע פאן אייניגע אנגעזעהענען הייפטען דער אָרטאָדאָקסען יודעהייט אונגאַרנס דען ווינט ערהאלטען, זיך און דיעזען שטרייס נישט איינצ-לאסען, אום זיך נישט דער קריטיק דער אָפּענט-ליכען מינונג אויסצוזעטצען. הייטע בעצטליך זיך אלאז דא נאנצע אונזערקויקליכע פראגע און דער שוועבע, בינען קורצעס זאָל יעדאָן און פעסט איינע נאַעס, לאנדענס-אסיפה" צואמטעטרעטען, וועלכע דא ניי-אַרנאנזאָנען דער אָרטאָדאָקסען קאנצ-ליא וורכפּהירען דירפּטע, אָב ביא דיעזער געלד-גענהייט אויך און ניער פּראַועס געוואַהלט ווערדען ווירד - דאס לאסט זיך הייטע וואָהל נאָך נישט מיט בעשטימטשטיט זאנען, עבען בעצטליך דיעזעס פונקטעס מעהר דאן פארטייען איינאדער אַפּאַפּ גענעאָבער, וויר מיססען ביא דיעזער געלעגענהייט נאכדורקליכסט ערמאנהען, דען שטרייס נישט ריק-זוכטע-לאָן אויף דא שפּיטצע צו טרייבען, דא וויר איינען "חלול השם" בעריכטען, וויר געהמען דורכ-אויס נישט פארטייא פיר דען אלטען פּראַועס; אל-ליין וויר גלויבען, דאס קיין נרונד צו זאָ מאנגענא-

שטאאטס-מאָננער אונד געלעהרטע.

אין זונגער שריפט-שטעללעך און ווען, נא-מענס "זינגער, האט אנגעזוכט דער אנט-סעמיטישען ווידערזאָנען אונד ווערע-פּערפּאָלונגען איינע שריפט פּערפּאָסעטליכט, וועלכע דען האכסט אינגעשיקטען טיטעל פּיהרט: וואָללען דא יודען ברויסטען ווערדען? - דער יונג פּערפּאָסער וואָללעט איינעמליך דאמיט זאנען, דאס דורך איינע זאָלבע, נאר נישט דענקבאָרען פּאלל דא מענט-הייט נישטס געווענען ווירדען דא נאנצע שריפט ביטעט בלוט-וועניג אינטערעסע. אלליין דער פּערפּאָסער זענדעטע יונגע שריפט אן צאהלריכע שטאאטס-מאָננער אונד געלעהרטע, אונד עבען דא ארט אונד ווייזע, וויא דיעזע פּאלל דא מענט-פּענע פראגע בעאנטוואָרען, איז אינשטרייט פאן אָהנעם, אללגעמינעם אינטערעסע. וויר וואָללען אייניגע דיעזער אנטוואָרען דער איהרעם הייפט-אנהאלטע נאָך פּאָלגען לאסען.

דער ערוועקענע פראנצאזישע מיניסטער, דער געפיערעטע שטאאטס-מאן בארטהעלעמס אונט-הילארי, שרייבט הערליכער אונטער אנדער-רעם: ניין! ניעמאלס וואָללען דא יודען ברויסטען ווערדען! און ווירדען איינע זאָלבען שריפט אלס אונזערעמעסליכעס אונגליק פיר דא מענטשהייט ערהאלטען. עס נישט קיין פּאָלל און דער וועלט וועלכעס און זאָ לעבנאָפּטעם ביישפּיל פאן אויס-דויער אונד אונזערשיטטערליכער גלויבענס-טרויע אבגעגעבען האָטעט, אלס עבען דאס יידישע פּאָלל; עס נישט קיינע נאציאָן, וועלכע איינע זאָ מאכטיגען רעליגיאָנען אינפּלוס אויף דא מענטשהייט אויסגעאָבט האָטעט, וויא אַיזאָרעל דא ביבעל אונד דא פּואלמען (תהלים) זנד הייליגע בייכער, וויא זאָ קיינע אנדערע נאציאָן אויפגעוויזען האט, אונד דא דאס יידישע פּאָלל צו איינעם, פּאָל-קע נאָטעס" געמאכט! דעריינע טאג און וועלכעס

דא יודען ברויסטען ווירדען, וויא עס איינע אללגעמינער אונטער "ביבעהאלטונג איהרעם גלויבענס", דער מעהר אלס 3 אהרשווענדער אלס איז, פיר אללע צייטען דאס גלויבען, וואס זא עמעס זנד! דא יודען בילדען און אונפּערזענליכעס מוכעס דער רעכט-גלויביגקייט, וועלכעס מאן עבען און אונזערער צייט דעם רעליגיאָנען פּערפּאָללעס נישט ענטבער-רען קאנן! - וואס דא נעגעניוואָרטען פּערפּאָל-גענגען בערשפּאַט, זאָ מאָגען מיט דא יודען מיט דעם-זעלבען מוטע ערמאנען, מיט דעם זא שאָן זא פיעלע נאָך גרוזאמערע פּערפּאָלונגען ערמאנען האבען! דיעזע שאַנדליכען בארבראיינען ווערדען יא ענדליך פּערשווינדען. עס ווירד כּאלד דער טאג קאממען און וועלכעס זא יודען איבערהאל יענע געאכטעטע ברויערליכע שטעללונג עררונגען ווער-דען וועלכע זא אין פראנקרייך בערייט יעמט טהאטאבליך איינגעהמען!

הערר פּראַפעסאָר ע. די. באַא-ר אימאָג ד אין בערלין, שרייבט אונטער אנדערעם: "יע וועניגער מאן פאם אנט-סעמיטישעם שפּריכט, דעמאָ שנעל לער ווירד דערזעלבע פּערשווינדען. דער נאנצע אנט-סעמיטישעס איז איינע אָבער-טאָרעהייט: ער ווירד כּאלד נישט מעהר צו זעהען זיין, אבער פרייליך ווירד זאָראָן וועדער איינע אנדערע מאָדע-טהאָרעהייט צום פּאַרשיין קאָמען, דא אבער פיעל-לייכט איינע וועניגער געהאסענע אונד געפּאָר-ליכע שפּיטצע האבען דירפּטע! דא יעדאָן דער נאנצע אנט-סעמיטישעס, וויא געזאנט, נור איינע מאָדע-טהאָרעהייט איז, און האבען דא יודען קיינע נרונד, דעםהאלב אירגענד וועלכע בעאנרוהונג צו עמפּינדען!"

הערר פּראַפעסאָר פראנצאָ לאָרענט גענט (בעלגיען) שרייבט אונטער אנדערעם: "אך ליעבע דא יודען, אונד מיין וואונט געהט דאָהן, דאס זא זיך אים זונגע איהרער, רעלי-גיאָנען איבערלעפּערונג" ענטוויקעלן מאָנען, עס נישט קיינע דאסע, קיינע רעליגיאָן, וויא יענע דער יוד-שען פּראַפעסען! און ווייל נישט פאן דער זא גענאנטען "ווערע-פראגע" שפּרעכען, דא היער און בעלגיען איינע זאָלבע נאר נישט עקסטרעם, און בעלגיען גיבטס קיינע ווערע-פּיינע, מאן ווייס קיינס, דאס עס יודען און בעלגיען נישט, זא זעהר איזט היער דא גלייכשטעלונג אינעם בעוואוסטען דעם פּאָלקעס איבערגאנגען, וויר האבען יידישע סענאטאָרען (אָבער-הויז-מיטגלידער) אונד פאר-לאמענטע אבגעקאָרעטע, און שאַמע מיך אלס ברויכט דער שטראַפליכע ווידערזאָנען גענען דא יודען, וויא זא אים 19 יאהר-הונדערטע און מאכען שטאאטען לידער נאָך אימער קונדעבען! וויר ווערדען פּעלליכט דיעזע צושריפטען הערפּאַרראַנדערע מאנגער אַבער יודען אונד יו-דעטהויס ביא געלעגענהייט נאָך פּאַרזעטצען, וויר וואָללען דיעזע ציילען נאָ מיט איינעם פּאללע שליע-סען, דער דאָרויף הנווייזט, דאס אויך דא קורכענ-פּריסטען און אונגאַרן נישט מעהר דאָסיר זיך ער-אייפּערן, דאס און יודע כּריסט ווערדען זאָל! און יונגער יידישע פּראַפעסאָר ערוכטען נעמליך דיעזער טאנע איינען בישאָף, דא פאמעהנשאפט ביא איהם אונזעהמען, דא ער זיך דער טויפע אונ-טערזעהען ווילל! - דער בישאָף פראנטע דען זונגען מאן: אונד וואס פּערנאָלסט זא דענן צו דיעזעם רעליגיאָנס-וועכסעל? - דא אנטוואָרט

פעטערער, דיא אורעהבער אונד פערברייטער דעם אויפזוהרס, געדאדע דיא וואָה אַל אַ בַּע נַע דַע אַינזוואַהנער דעם אַרמטעס אונד „מיטלע-דער“ דעם אַרמט-פאַרשטאַנדעס“ וואַרען! דער אַרמט-ריכטער, דער אַם 28. אויגוסט פאַרזיגען יאָה-דעם בערייטעס וואַסטיע, דאַם געגען דיא יודען עט-וואס געפלאַט ווירד, רעכטפערטיגט זיך דאַמיט, דאַם ער דיא אויסאבינג דער געפלאַטען פערברע-כערשישען טהאַט דאַרום ניכט פערדינדערן קאַנטע, ווייל דיא גאַנצע „אַרמט-פאַרשטעוונג“ זעלבסט אונטער דען אויפזווענגלערן אונד אורעהבערן וואַר! עס וואַרע דעם פּאַליטע דער אַרמט-ריכטערס געווע-זען, דען טוהל-ריכטער, דער קוים איינע האַלבע שטונדע פאַם אַרמטע ענטפערט וואַהנט, נאַכדעם דער ערשטערע דיא „שטימונג אונד טהיילעס דעם פּאַליקעס שאַן אַם 28. קאַנטע, אויף דיא לאַגע אויפטרקואם צו מאַכען, דאַמיט דער לעטצטערע דיא נאַטהיגען פאַרקעהרונגען האַטטע טרעפּען קאַנטע, דאַם ער ניכט נור פערזייטט, זאַנדערן, אַלס נאָך דען געשעהניסען פאַם 28-טען דער אַרמט-נאַטאַר דיא אַנצייגע אן דען טוהל-ריכטער ערשטאַטטעטע, וואַרויף דאַם פערזוואַליכע איי-טרעפּען דעסוועלבען געוויס צו ערוואַרטען וואַר, ענטפערטע ער זיך אויס, קליינליכער אורזאכע, פאַם הויז, אונד איבערליכע עס זיינעם טעלפערטרע-טער, דען טוהל-ריכטער פאַן דעם געשעהניגען צו אונטערריכטען, דעם אימטאַנדע אבער, דאַם דיע-זער וויכערע שטעלפערטרעטער איינער דעריינע-נען וואַר, דיא דען קראַוואַלל אינשטיפּטעטען, אַזוי עס צו דאַנקען, דאַם פאַן זייטע דעם טוהל-ריכ-טערס ניכט זיינע פּעראַטישטאַלונגען געטאַפּען ווערדען קאַנטע, וועלכע דיא געפלאַטע שטראַפּ-ווירדיגען האַנדלונגען פּערהינדערט האַטטען, דער זויכערע מאַנן האַט געמליך דעם טוהל-ריכטער פּעלעס פּערהיימליכט, אַין פּאַלגע דעססען דיעזער זעלבסט קיינע קלאַרהייט אַבער דיא האַטטע וועל-כע מאַטאַטאַנדע צו ערדיישען וואַרען, אַזוי דיא דַר אַה אַע נַע ען קראַוואַללע היטאַנצוהאַלעטען, (שלוס פּאַלגעט.)

* (וואס בייא יודען נאָך נייע געהאַרט וואוירד עי) אים דאַרפֿע גייען יאָנקא מאַרטאַלשער קאַמיטאַט וואוירד דער יודע יאָזעף פֿאַנעל זייט 15 אירערן דער רעגאַלירען פאַכטער, אים פֿאַרזיגען מאַנטע וואוירדען דיא רע-גאַליען נייערדינגע פּעראַכטעט, בייא וועלכער גע-לעגנהייט אַיין געוויסער זעליג מאַיער דיא רעגאַליען ערוועלט, מאַיער אונד פּאַנעל לעבטען זייט יענער צייט מיט אינאַנדער נאַטירליך אויף זעהר געשפּאַנטעס פּאַסי, זעליג מאַיער ציטערטע פֿאַר דער ראַכע דעם הויך אויחן באַשאַדניגען יאָזעף

פּאַנעל, אונד וואס טהאַט דערזעלבע, אום זיך גענען דיעזע ראַכע-געפאַהר זיכער צו שטעללען? איינעם שאַנען אבערס שליך זיך מאַיער אונטער דיא פּענסטער דעם פּאַנעל אונד פּיערטע אויף דענזעל-בען איינען שום אב, דיא קונעל באַהרטע זיך אַין דען רעכטען פּאַס פּאַנעלס, דער נאָך דער הויפט-שטאַט קאַמטען מוסטע, אום זיך היער קורירען צו לאַססען! - פּאַנעלסלעשענע בעניטעט נאַטירליך מיט שאַדענ-פּירודע דיעזען פּאַלל, אַזוי אויף דיא ראַכע-זוכט אונד דיא ראַהייט דער יודען הינצו-ווי-זען! - נון האַט מאַן אבער גאַטטלאַב איינען זאָלבען פּאַלל בייא יודען געוויס ביזוהער נאָך נייע געהאַרט, וואַהרענד אַין ניכט-דיישען קרייזען דעראַרטיגע האַנדלונגען ראַהער געוואַלטהאַטקייט נאַר ניכט צו דען זעלטענהייטען געהאַרען, אבער האַכסט בע-היערליך אַזוי עס, וועגן אַיין זאָלכער געוואַלט-אַקט אויך נור איינמאַל בייא יודען פּאַרקאַמט, דיא יודען האַבען לידער פּינדע גענוג; אום זאָ וועגנער זאָלל-טען זאָ וועגען געמיינען בראָד-לידעס אינאַנדער אויף טאָר אונד ליכען בעקאַמפּען!

* (איינע פֿאַהרליכער אַרצט!) מאַן זאָללטע עס קוים גלייכען, וועלך שווערע פּער-כערבען אים געמיינעס אייגענטומן זעלבסט אונטער דען זאָגענאַנטען „געבילדעטען קלאַססען“ פּאַר-קאַמטען! יינגסט פּאַנד געמליך איינע זיטונג דעם הויפטשטאַטשען אַרצטע-פּעריאָניעס שטאַטס, אַיין מיטגליעד דעם פּעריאָניעס-בראַכטע נון פּאַלגענדען פּאַלל צור קעגנטיג; עס עקסטרומ אַין דער הויפטשטאַט אַיין אַרצט, דער זיך נאַמענטליך מיט פּרויע-קראַנקהייטען געפאַסט, דערזעלבע וואַסטיע זיך איינען געוויסען ריף צו פּעריאַפּען, אינדעם ער בעהיפּטעטע, דאַם ער הויך דאַם אַנזעהען דעם איינעם דיא נאַטור אונד דיא אורזאכע דער קראַנק-הייט ערפאַהרע אונד אויך איבער דיא מיטטעל צור בעזייטיגונג דעם לידערען זאָגליך אים קלאַרען זייא, - נון עמפּפּאַלח ער אבער דען קראַנקען פּרויען זאָלכע מיטטעל דיא גענוגהייט-שליך, יא זאָ-נאַר גיסטעס-זערשטאַנדע זינד, איינצעלנע פּרויען זינד אַין פּאַלגע דיעזער „קור“ גיסטעס-קראַנק גע-וואַרדען אונד מוסטען אויף דאַם בעקאַכטונגס-צימטער אים ראַכוס-שפּיטאַלע געבראַכט ווערדען, איינע דיעזער אַנגליכליכען פּרויען אַזוי זאָנאַ אַלס „אונגליבאַר אירזינג“ אַין דיא לאַנדעס-אירען, אַנשטאַלט איבערפּיהרט וואַרדען, - דער פּעראַיין האַט בעשלאַסען, גענען דיעזען פּעריכערדישען אַרצט דיא געאַייגעטען שריטטע אינצילייטען, דאַ-מיט אויח דאַם דאָקטאָר-פּאַלעס ענטצאָגען ווערדען; איבערדעס ווירד פּאַן דעם פּאַרפּאַללע זאָוואַל דעם קרימינאַל-געריכטע אַלס אויך דעם מיניסטע-ריאוס דעם איינערען דיא אַנצייגע ערשטאַטטעט

ווערדען, מאַן פּירכטעט ערדאָך, דאַם עס אַן צייגען פּערהלען דירפּעטע, אום דעם שורקישען אַרצטען דיא פּאַן איהם פּעריאַכטען פּעריכטען נאַכגעוויזען. ער האַטטע געמליך דען פּאַן איהם בעהאַנדעלעטען קראַנקען פּרויען-צימטערן דעראַרטיגע „שאַדליכע מיטטעל“ אַנעמפּפּאַהליק, דאַם דיעזע זיך שאַמטן ווירדען, פּאַר געריכט דיא וואַהרעייט אויסצוואַנגען! - אַין אַללען קרייזען דער הויפטשטאַט מאַכט דער פּאַלל פּינליכעס אויפזעהען, וועגן מאַן אויך איינעם אַרצטע, דעם מאַן לעבען אונד גענוגדייט אַנפּער-טרויען מוס, ניכט מער פּאַללען גלייכען שענקען דאַרף - דאַ זעהט עס דאָך אום דיא מאַרלישען צושטאַנדע אַין אונזערע מאַדערען געזעלשאַפט ווירקליך פּערוויפּעלט טרויריג אַזוי!

* (שטאַקער דעפּוטירטער פּאַן זיינע ען) אים בערלין ווירד בעריכטעט: דיא ניעדערלאַגע, וועלכע דער אַנט-פעמיטישע האַפּ-פּעריגער שטאַקער אַין איינעם וואַהל-קרייזע דער הויפטשטאַט ערליטטען, וואַר איינע וואַהל פּערידינטע ציכטיגונג פּיר זיינע יודען-העטצערייען, אַלליין עס געלאנג לידער טראַטציעס ניכט, דאַם דייטשע פּאַרלאַמענט פּאַן דיעזעס שטאַקערער צו בעפּרייען, דאַ דערוועלבע אַין דעם וואַהל-בעזירקע זיינע אַלס דעפּוטירטער געוואַהלט וואוירדע, אונד מיט וועלכער אונטערשטיצונג ערראַגע ער דיעזען זיינע; מיט דער אונטערשטיצונג דער זאָ-גענאַנטען נאַציאָנאַל-ליבעראַלען, דערען פּיהרער פּריהער דער פּעריאַפּעטען יודישע שטאַטס-מאַן דרױ לאַסקער וואַר! דיעזע פּאַרטייאַ אַזוי נומערהר מאַראַליש זאָ טיעף גענוגען, דאַם זאָ איינע שטאַקער צום זיינע פּערהאַלף! (דיא נאַציאָנאַל-ליבעראַלע פּאַרטייאַ ליבעיאַגעלט גע-געוואַרטיג מיט ביסמאַרק, וועסאַהאַל זאָ זיינעם ליבעלינג שטאַקער איהרע אונטערשטיצונג אַננע-דייהען ליעס, זאָ ווירד אַלסאַלד פּאַן ביסמאַרק, זאָבאַלד עס זיינע זאָבליטיק זאָ ערשיישט, אַן דיא וואַנד געריכט ווערדען, נון ערס ווירד זאָ זי שפּאַט זייפּען, הויך דיא וואַהל שטאַקערס זיך זעלבסט געשאַנדעט צו האַבען!)

* (בלויטיגער אַיבערפּאַלל צווישען מאַהאַמאַד אַנערן אונד כריסטען) אים דער סערביש-טרוקישען גרענעצשטאַט נױש ווירד פּאַם 15. דיעזעס טע-לעגאַריט: דיא אויסשרייטונגען דער מאַהאַמע-דאַנישען אַלבאַנעזען געהמען אימטער מערהר צו, קורצליך איבערזיעל איינע ראַטטע אַלבאַנעזען דאַם נראַטע דאַרף אַפּאַראַטישע, וועלכעס פּאַן כריסטען בעוואַהנט אַזוי אַז שטעקטע 60 וואַהל-געביידע אַין בראַנד, וואַבייאַ 5 מעגשען אומס לעבען קאַמען, - נאָך נרוואַמער ווישטעטע איינע אַנדערע באַנדע

דעם וויסען וואַללעך, וואס זיא זעהען. זאנען זיא מיר צום ביישפּיעל איבער פּאַלגענדעס איהרע אנוכט: דער מעגש ווירד געבאָרען, וזיא דער וואורס. מיליאָנען פּאַן מעגשען בעדעקען דיא ערדע זיא קאַמטען אונד געניגען דאַנן וויערע, אום אונדערען שטעלכעטערן פּלאַטען צו מאַכען, דיא מעגשען פּיינען זיא אונד קראַנקען זיך; זיא לאַכען, זיא לידען אונד ענדליך שטערבען זיא. אבער זאנען זיא נון, ליעבער הער סאַנדערס, וואורס! וואַצו דענן אַלל דיעס? דאַם לעבען מוס דאָך איינער איינען צוועק האַבען, עס גע-שעהט דעם דאָך ניכט האַנע אַללע אונד יעדן אורזאכע, דאַס דאַם איינע געשילכט געהט, וואוירד אַיין נייעס געשילכט אַן דעסען שטעללע קאַמט. וויר דירפּען דאָך ניכט אן דער וויזיהייט דעם נראַטען וועלט-שאַפּערס צווי-פעלך, דער עשווא דיעזען בעשטאַנדיגען וועכסעל, דיעזען גיסטערווהערנען קייזערע דער נאַטור בערייטעט האַט; נון, קאַנען זיא מיר דיעזען האַהען צוועק זאנען? וואַצו ווערדען זאָפּילע וועזען אינס לעבען גערופּען, דיא אויסטער באלד וויערער פּענענען? . . .

אלוא דאַס לעהרט דיא „קבלה“? (זאנטע סאַנ-דערס מיט איינעם בעפּרעמדען) אונד דיעס וואַללען זיא, הערד ראַכבי, הויך איהרע קאַכבאַלישען שטודיען ערפּאַהרען?

יא וואַהל! - ריפּע פּעדראַ קוריק.

אונד ווערדען זיא דיעס איינסט ווירקליך ערפּאַה-רען? - פּראַנטע מרדי סאַנדערס וויטער.

„פּעליכטיג!“ - ערווידערטע פּעדראַ מיט איינעם טיעפען זייפּצער, אַלס האַטטע ער זעלבסט צום ערפּאַלנע זייער שטודיען ניכט פּאַללעס פּעריטרויען.

דעם דענקען מיר (ערווידערטע סאַנדערס), אום אַלל דאַם צו ערפּאַהרען, דירפּען זיא בערייטס גענוג שטודיעס האַבען; זיא וויסען געוויס שאַן אַללעס, נור וואַללען זיא, הערד ראַכבי, פּאַר אונס, אונגעלעהרשען לייטען, ניכט מיט דער וואַהרעייט הערוויסירקען!

אויך בין נאָך ניכט אַן ווייט (פּערווערטע פּעדראַ מיט עשוואס גערוקטעס געמישטע); אויך מוס נאָך פּעלעס, זעהר פּעלעס לערנען; אויך מוס נאָך זעהר פּעלעס בע-קאַכטען, אום אויף דעם ווייטען, ווייטען ווענע דעם ציעלע אויך נור איינע זאָהער צו קאַמטען! . . .

דאַם דאַם דאָך שטעטערבאַר! (זאנטע יעמטש סאַנ-דערס) זיא זינד דאָך אַיין זעהר געלעהרשער מאַנן, עבען דעסאַהאַל קאַנן אויך ניכט גלייכען, וואס מיינע שוועסטער בױל אַ מיר אונלאַנגס פּאַן איהנען ערפּאַהלע! . . .

אונד וואס קאַנטע זיא פּאַן מיר אַרער איבער מיר ערפּאַהלען? (פּאַנטע יעמטש פּעדראַ אונזויללין) זיא האַר יא נייע אַין מיינעס צעמיכערען!

דאַ קענען זיא דיא ווייבער ניכט, געהערשער הערד ראַכבי, (ערווידערטע סאַנדערס מיט פּערישטיצטעם לאַכעלך) דיא ווייבער בילדען אַיין נאַר נייערדיגעס פּאַלקען, אויך מיינע שוועסטער בױל אַ אַזוי אַין דיעזער הינזיכט ניכט בעסטער אַלס אַנדערע ווייבער. זיא האַפּטע זיך אויס קאַנק-האַפּטע נייערדערע אַיין לאַך אַין דיעזע טהור צו איהרע צימטערען געבאַהרס, אום זיא בעלוישען זען צו קאַנען! . . .

אונד וואס האַטטע זיא דאַ זאָנדערבאַרעס געוועהען? - פּראַנטע פּעדראַ.

(פּאַרטיעטע צונונג פּאַלגעט.)

איינזאמעס צימטערען צו געלאנגען, דאָך סאַנדערס עינרפּאַ איהן נייערדינגס אַם ארמע אונד היעלט איהן צוויק מיט דען וואַרשען;

הערד ראַכבי! דיא האַבען טיינע אייגענטליכע פּראַנע פּערינעסען, דיא אַיין צוויסט אן זיא געשטעללט האַבע, אויך מאַכטע געמליך וויסען; וואס אַזוי איינעליך „קבלה“? דאַ מוס אויך איהנען זאנען (ערווידערטע פּעדראַ), דאַם אויך אונטער דעם בענריפּע „קבלה“ נאַנין אַנדערעס פּערישטען, אַלס פּעלע אַנדערע, דיא זיך פּיר, קאַכבאַ-ליכטען, אויסגעבען אונד פּאַן דען נראַטען פּאַלקסאַמטען טהאַטזאָבליך אַלס זאָלכע אַנערקאַנט ווערדען, אויך געהטע דויכטערהאַלף פּאַלגענדען שטאַנדערעס אַיין; יעדער וויסענשאַפט, וועלכע אן זיכערטען צום ציעלע אַללען מעגשליכען דענקענס, דאַם הייסט; צו דער ערקענטניס דער שאַפּונג פּיהרס, געהאַט מיינעס ערפּאַכטעס צום ווייטען אונד טיעפען געביעטע דער „קבלה“ . . .

אַללעס, וואס צור ערקענטניס דער שאַפּונג פּיהרס? (ווערדערפּאַלעט סאַנדערס מיט ערשטונען) נון, דאַם קאַנן דאָך ניכט נאַר זאָ שווער זיין! ליענט ניכט דיא נאַטור, דיא שאַפּונג, אַפּען פּאַר אונס? זעהען וויר זיא ניכט טאַנליך, שטינדליך? . . . היעצו געהאַט דאָך קיינע בעוואַנדערע גע-לעהרזאמקייט! . . .

דאַ האַבען זיא, הערד סאַנדערס, איהרער אויספּאַר-סונג נאָך נאַנין רעכט! (ערווידערטע פּעדראַ מיט וועהמי-טיגעס לאַכעלך) דיא נאַטור ליענט ווירקליך אַפּען פּאַר אונס, אונד וויר זעהען זיא אויך! אַלליין דאַם סאַן וואַהל אַי אַ גען געניגען, ניכט אבער יעדעס מעגשען, עס ניכט געמליך מעגשען, דיא אויך דיא אורזאכע פּאַן אַלל

